

^ Ada Deprez, ca. 1978. [ADV, VFA 6273]

BIJDRAGE

MARC CARLIER

ADA DEPREZ EN HAAR BETEKENIS VOOR DE STUDIE VAN DE 19DE-EEUWSE VLAAMSE LITERATUUR^o

Midden juli vorig jaar overleed in Zwijnaarde op 86-jarige leeftijd literatuurhistorica em. prof. dr. Ada Deprez (UGent), pionier in het onderzoek naar de negentiende-eeuwse Vlaamse letterkunde. Zij was oud-redactielid van *Wetenschappelijke Tijdingen*, waar zij in 1981 toetrad tot de vernieuwde redactie, samen met de historici Lode Wils (Leuven), Louis Vos (Leuven), Romain Van Eenoo (Gent) en Romain Vanlandschoot (Tielt).¹ Zelf had ik het genoegen om tussen 1981 en 1984 een student van Ada Deprez te zijn en van 1984 tot 1990 voor haar te kunnen werken als wetenschappelijk medewerker in haar Cultureel Documentatiecentrum van de Gentse rijksuniversiteit dat zich inliet met het ontsluiten van bronnen voor de studie van de Vlaamse negentiende-eeuwse literatuur.

—^o Deze tekst is gebaseerd op een gelijknamige voordracht die de auteur op 23 maart 2016 hield voor het Dr. F.A. Snellaertcomité, waarvan Ada Deprez jarenlang voorzitter was. De tekst wordt opgenomen als een aanvulling op het in memoriam dat verscheen in *Wetenschappelijke tijdingen*, jg. 74, 2015, nr. 3, pp. 218-219.

1 P. van Hees, *Wetenschappelijke Tijdingen 1963-2000*, in: *Wetenschappelijke tijdingen*, jg. 60, 2002, nr. 4, p. 20. Zie ook het historisch overzicht van F.-J. Verdoodt, *Ja, 1897 was inderdaad een heerlijk jaar. Maar wellicht wordt 2014 er ook zo een? De geschiedenis van een tijdschrift*, in: R. Van Cauwelaert & F.-J. Verdoodt (red.), *1897 was een heerlijk jaar. Een bloemlezing uit twintig jaar Wetenschappelijke tijdingen*, Antwerpen, 2014, pp. 11-41.

FAMILIALE ACHTERGROND

Ada Deprez werd geboren in Oostende op 12 oktober 1928. Haar vader Kamiel Deprez werkte bij de Spoorwegen. Hij was Vlaamsgezind en had in 1919 de Oostendse afdeling van de Frontpartij opgericht. Na de Tweede Wereldoorlog verloor hij voor tien jaar zijn burgerrechten als gevolg van vermeende politieke collaboratie. Dat had voor het gezin financiële gevolgen. Toen Ada Deprez in 1948 twintig werd, werd ze meerderjarig verklaard zodat zij kranten kon verkopen in de snoep-, tabak- en krantenwinkel van haar moeder. Haar vader mocht er immers geen kranten verkopen.² Ada Deprez vond tijdelijk werk in de Franstalige Société Générale in Gent. Toen de financiële situatie van het gezin weer verbeterde, kon zij in 1954 starten met haar studies Germaanse Filologie aan de Gentse rijksuniversiteit. Ze was toen 26 jaar.³

Ada Deprez was Vlaams-nationalistisch van overtuiging. Daarnaast was ze Groot-Nederlander. Vandaar dat ze zich steeds heeft ingezet voor het Algemeen Nederlands Verbond, waarvan ze in de jaren 1980 de Oost-Vlaamse afdeling nieuw leven inblies, en lid was van de Orde van den Prince. Ze was vrijzinnig en pluralistisch, en een geëmancipeerde vrouw die in het toen nog bijna uitsluitend masculiene wereldje van professoren en assistenten haar 'mannelijke' kon staan.

^ Ada Deprez, ca. 1944-'45.
[Archief familie Ada Deprez]

— 2 Mogelijk het gevolg van een welbepaalde interpretatie van art. 123 sexies van het SWB dat bepaalde wat het verlies aan burgerrechten impliceerde. Met name paragraaf e: “het recht op eender welke wijze deel te nemen hetzij aan de exploitatie, het beheer, de redactie of het drukken of verspreiden van een dagblad of eender welke publicatie”.

3 Mededeling van de familie.

HET BELANG VAN BRIEVEN ALS BRON

Ada Deprez werd begin 1959 assistent bij prof. dr. Antoon Van Elslander. Haar licentiaatsverhandeling over de Noord-Nederlandse schrijver Edgar Du Perron was zeer gunstig beoordeeld en werd in 1960 bij Manteau uitgegeven. Ze ontving er in 1961 de Joris Eeckhoutprijs van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde voor. Toen doctorenen over deze auteur om praktische redenen onmogelijk bleek, wees Van Elslander haar op de vele duizenden onuitgegeven brieven van negentiende-eeuwse Vlaamse letterkundigen die in de Gentse universiteitsbibliotheek werden bewaard. Meer in het bijzonder promootte hij een collectie brieven uit de nalatenschap van Jan Frans Willems die al jaren op inventarisatie wachtte. Het wetenschappelijk onderzoek van de Vlaamse literatuur in de negentiende eeuw stond op dat moment nog in zijn kinderschoenen. Het ging om een verwaarloosd onderzoeksgebied waarvoor tot dan toe bij academici nauwelijks interesse had bestaan.

Ada Deprez is de uitdaging aangegaan met de verbetenheid en het doorzettingsvermogen die haar eigen waren. Uiteindelijk slaagde ze erin om meer dan 2300 brieven en documenten in verband met Jan Frans Willems te inventariseren, wat resulteerde in een zesdelig doctoraat *Brieven van, aan en over Jan Frans Willems*, dat door de Gentse universiteit gepubliceerd werd tussen 1965 en 1968. Voordien, in 1962, had zij bij wijze van vingeroefening al een beperkte briefeditie gepubliceerd van zeventien brieven van Jan Frans Willems en de Duitse filoloog en dichter August Heinrich Hoffmann von Fallersleben.⁴

Het is de eerste grote verdienste van Ada Deprez geweest dat zij met de ordening en de gedeeltelijke uitgave van Jan Frans Willems' correspondentie, in Vlaanderen heeft gezorgd voor een standaard op het vlak van de wetenschappelijke briefeditie en daarmee ook de belangstelling van studenten en academici heeft gestimuleerd voor negentiende-eeuwse figuren die vooral in het grensgebied van literatuur en Vlaamse beweging bedrijvig waren geweest.⁵ Men dient te beseffen dat Vlaanderen toen een flinke achterstand tegenover de buurlanden had opgebouwd wat de uitgave van brievenedities betreft. Niet alleen in Duitsland maar ook in Nederland stond de stand van de kennis en de degelijkheid van de uitgaven toen veel verder. Ada Deprez is erin geslaagd deze achterstand bij te benen. In 1989 heeft zij tijdens het vijfde colloquium van het Snellaertcomité,

— 4 A. Deprez, Briefwisseling van Jan Frans Willems en Hoffmann von Fallersleben (1836-1843), in: *Studia Germanica Gandensia*, jg. 4, 1962, pp 53-164.

5 K. Wauters, *De Vlaamse literatuur van de negentiende eeuw: een literair-historisch probleemgebied doorgelicht*, in: *Colloquium over de beeldvorming rond de 19de eeuw in Vlaanderen. Balans en perspectief. Zesde colloquium van de Contactgroep 19de eeuw. Dr. F.A. Snellaertcomité*, Gent, 1992, p. 42.

dat handelde over de teksteditie in theorie en praktijk, deze standaard nog eens toegelicht. Zij stond een diplomatische weergave van de briefteksten voor, met andere woorden, zij ging voor een getrouwe kopie van het document mét behoud van de hoofdletters, leestekens, spelfouten, drukfouten, alinea's, spelling, accenten, enz. Ze hechtte bijzonder veel belang aan de annotatie, de aantekeningen en de commentaar, waarbij ze steeds een opdeling maakte in technische en verklarende noten. De technische noten beschreven gedetailleerd de brief zelf. Bij de verklarende noten ging zij dieper in op de inhoud van de brief, verklaarde zij situaties, helderde ze allusies op, vervolledigde ze boektitels, enz. Eigen aan haar karakter koos ze ervoor liever te veel te geven dan te weinig. Met de nuchterheid haar eigen schrijft ze ergens: "*Ik moet ook nog even stellen dat men door een brieveneditie te brengen de originelen spaart en ze niet langer bloot hoeft te stellen aan manipulaties allerhande*".⁶

Ada Deprez heeft als geen ander beseft dat een wetenschappelijk verantwoorde synthese over de betekenis, het belang en de maatschappelijke context van de Vlaamse literatuur in de negentiende eeuw pas mogelijk zou zijn nadat de bronnen waren ontsloten en op basis hiervan fundamenteel onderzoek was gebeurd. Ze was daar des te meer van overtuigd geraakt door het feit dat deel 8 van de *Geschiedenis van de Letterkunde der Nederlanden*, dat de periode 1815 tot 1886 moest behandelen, en die sinds 1970 aan haar zorgen en deze van Ger Schmoock was toevertrouwd, maar niet van de grond geraakte en ten slotte nooit werd uitgegeven. Het besef bij de schaarse specialisten van het vele nog onbekende en niet bestudeerde materiaal in bibliotheken en archieven werkte verlamvend. Bovendien was de studie van de romantiek, het realisme en het naturalisme in de Vlaamse letterkunde manifest onderbelicht gebleven ten voordele van de aantrekkelijker beweging van Van Nu en Straks.⁷ Daarbij moeten we er rekening mee houden dat er op dat moment van computers, laat staan van digitalisering van boeken, kranten, documenten en brieven nog geen sprake was. De onderzoeker diende zich steeds naar de bibliotheek of de bewaarplaats van de brief of het document te verplaatsen, het stuk daar over te schrijven of in het beste geval te fotokopiëren. Ada Deprez wilde dat dit tijdrovende werk vlotter zou kunnen gebeuren.

Brieven vond Ada Deprez de belangrijkste bronnen om inzicht te krijgen in het leven en de opvattingen van de Vlaamse literatoren en Vlaamse bewegers van de negentiende eeuw. Daarom concentreerde zij zich hier in eerste instantie op. De

— 6 A. Deprez, *Het editeren van brieven. De visie van een literair-historicus*, in: *De teksteditie: theorie en praktijk. Vijfde colloquium van de Contactgroep 19de eeuw*. Dr. F.A. Snellaertcomité, Gent, 1990, pp. 333-342.

7 A. Deprez, *Het 19de-eeuws literatuuronderzoek in Vlaanderen. Status questionis*, in: *Colloquium over de studie van de Vlaamse literatuur van de 19de eeuw. Eerste colloquium van de Contactgroep 19de eeuw*. Dr. F.A. Snellaertcomité, Gent, 1983, pp. 11-13.

persoonlijkheid van de auteur vond zij belangrijk. In die zin was zij een historisch georiënteerde, traditionele filoloog. Daarin was zij schatplichtig aan haar goede vriend en voorbeeld Ger Schmook die voor alles duidelijk wilde maken dat de negentiende-eeuwse literatoren geen houten poppen waren tegen een kartonnen scherm, maar levende mensen, ondanks hun onvoldragen kunst verwickeld in een complex netwerk van artistieke, maatschappelijke en ideologische verbanden waarvan het nuttig en interessant was om ze naar boven te spitten.⁸ Ook in haar lessen legde Ada Deprez veel nadruk op de biografie van de letterkundigen die ze belichtte, zoals Jan Frans Willems, Rosalie en Virginie Loveling en Guido Gezelle.

In 1969 werd Ada Deprez aangesteld als geassocieerd docent bij Antoon Van Elslander en in 1973 als gewoon hoogleraar in Gent. Dat was na haar *annus horribilis*, het academiejaar 1972-1973, toen zij als gewoon hoogleraar was aangesteld aan de kersverse Universitaire Instelling Antwerpen. De mentaliteit daar lag haar niet. Aan de UIA werd les gegeven in wat in haar ogen prefabgebouwen waren in een buitenwijk van Antwerpen. De professoren lieten er zich aanspreken met de voor naam. Er waren geen hoorcolleges maar werkcolleges en de examens werden vervangen door papers. Na een jaar hield Ada Deprez het er voor bekeken en keerde ze naar Gent terug. Ze werd aan de UIA vervangen door Paul De Wispelaere.⁹

Na Willems concentreerde Ada Deprez zich op de briefwisseling van dokter Ferdinand Augustijn Snellaert (Kortrijk, 1809 – Gent, 1872). Dat was een logische stap. Jaren werkte ze aan een inventaris van niet minder dan 5000 brieven die in 1977-1978 in twee delen gepubliceerd werd door de Academie. Ik ben ervan overtuigd dat de figuur van Snellaert haar sterker boeide dan deze van de minder onstuimige Willems die zelden het masker liet vallen en ervoor zorgde steeds de negentiende-eeuwse idealen van respectabiliteit, status, geleerdheid en burgerlijkheid uit te stralen. Snellaert daarentegen typeerde zij als *“Vlaams, grootnederlands [sic], volks, democratisch en sociaal”*.¹⁰ Zij voelde zich verwant aan de gedreven arts uit Kortrijk die ze in haar kroniek over Ferdinand Snellaert uit 1972 als volgt beschrijft: *“Een zekere koppigheid, onbuigzaamheid, beginselvastheid was Snellaert als West-Vlaming eigen”*. Leen Van Dyck heeft in haar laudatio voor Ada Deprez, eind september 2013 uitgesproken naar aanleiding van haar lidmaatschap van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde, terecht gesteld dat deze zin zonder restrictie ook op Ada Deprez zelf van toepassing was. Zij kon inderdaad sterk doorzetten en zodra ze een bepaald doel voor ogen had, wilde ze dat koste wat het kost bereiken.

— 8 K. Wauters, *De Vlaamse literatuur [...]*, p. 41.

9 Leen Van Dyck in haar laudatio voor Ada Deprez, eind september 2013 uitgesproken naar aanleiding van Van Dycks werkend lidmaatschap van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde.

10 A. Deprez, *Kroniek van Dr. F.A. Snellaert 1809-1872*, Brugge, 1972, p. 178.

Ook haar studenten liet ze vrij systematisch licentiaatsverhandelingen over negentiende-eeuwse Vlaamse auteurs opstellen waaraan telkens een stuk inventarisatie van de briefwisseling werd gekoppeld. Soms bleek dat zo omvangrijk dat drie of vier studenten een deel bewerkten. Dat was onder meer het geval met auteurs als Jules de Saint-Genois, Julius Vuylsteke en Paul Fredericq. Deprez zette ook een BTK-team¹¹ in om de belangrijkste verzamelplaatsen van brieven in en buiten Gent in kaart te brengen. Op die manier ontstond een nagenoeg volledige inventaris in kaartvorm van de briefwisseling van of aan alle Vlaamse letterkundigen uit de negentiende eeuw. Het ging naar schatting om 75 000 steekkaarten, waarin naast de universiteitsbibliotheek van Gent, ook de Koninklijke Bibliotheken in Brussel en Den Haag, de Maatschappij voor Nederlandse Letterkunde in Leiden, de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen in Amsterdam, de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde in Gent en de Brusselse Academies, het AMVC-Letterenhuis in Antwerpen, het Provinciaal Archief Tolhuis in Brugge en de rijke Slosse-, Bethune- en Goethals-Vercruysse-fondsen in Kortrijk opgenomen werden.¹² Deze inventaris bevindt zich nu in de universiteitsbibliotheek van de Leuvense Universiteit.

Ze liet studenten als masterproef ook brieven uitgeven, vooral dan van en aan Guido Gezelle, zo onder meer de briefwisseling Gezelle-Rembry door Caroline Verstraeten in 1987. Een titanenwerk was de uitgave van de briefwisseling van Gezelle met de Engelsen, door de Academie in drie delen uitgegeven in 1991, en van de hand van Boudewijn De Leeuw, Patrick De Wilde en Kris Verbeke. Jonge krachten publicatiemogelijkheid bieden, was sowieso een doelstelling van Ada Deprez. Verdienstelijke licentiaatsverhandelingen gaf ze tussen 1982 en 1987 uit in haar eigen reeks *Gentse bijdragen tot de literatuurstudie*. Ze zijn hoofdzakelijk, maar niet uitsluitend gewijd aan negentiende-eeuwse letterkundigen. Met studenten en oud-studenten die interesse betoonden voor haar onderzoeksgebied en die daarop verder wilden werken, bouwde Ada Deprez niet zelden een vriendschapsband op. Zo nodigde ze, toen ze tachtig werd, oud-studenten uit op haar weekendappartement in Oostende om er een keuze te maken uit haar bibliotheek. Ondertussen stonden alle kamers vol met boeken. Het waren geen antieke boeken, noch negentiende-eeuwse uitgaven – Ada Deprez was geen bibliofiel, boeken waren voor haar werkinstrumenten – maar wel wetenschappelijke publicaties over historische of literair-historische onderwerpen en naast de klassieke Vlaamse twintigste-eeuwse auteurs ook heel veel Noord-Nederlandse romans en poëzie.

— 11 Het Bijzonder Tijdelijk Kader was een tewerkstellingsprogramma van de overheid, dat tussen 1977 en 1989 duizenden afgestudeerden – licentiaten, regenten, maatschappelijk werkers, enz. – een job heeft geboden en de uitbouw mogelijk heeft gemaakt van heel wat archiefinstellingen, bibliotheken, sociale projecten, culturele en artistieke initiatieven, enz.

12 A. Deprez, *Het 19de-eeuws literatuuronderzoek in Vlaanderen [...]*, pp. 9-10.

^ Kranslegging op het graf van F.A. Snellaert, Gent, 3 juli 1972.
V.l.n.r.: Léo Elaut, Felix A. Comer, Ada Deprez en Antoon Van Elslander.
[Letterenhuis, Antwerpen]

CENTRAAL INFORMATIEPUNT

Ada Deprez' belangrijkste verwezenlijking was zonder twijfel de oprichting in 1978 van het Cultureel Documentatiecentrum van de Gentse rijksuniversiteit waar ze tot aan haar pensioen samen met een batterij jonge onderzoekers en studenten het negentiende-eeuwse bronnenmateriaal verder ontsloot. Aanvankelijk was het ondergebracht op de bovenste verdieping van een vleugel van het Pand in Onderbergen, een prachtige locatie. Laten we zeggen dat ze een soort *google avant-la-lettre* wilde realiseren, een centraal informatiecentrum waar onderzoekers via alle mogelijke inventarissen zo snel mogelijk te weten zouden komen welke bronnen bestonden over de negentiende-eeuwse literaire figuren en stromingen die ze wilden onderzoeken, en waar deze bronnen bewaard werden. Ze hoopte dat op deze manier ook het onderzoek van de negentiende-eeuwse Vlaamse literatuur zou worden verdiept. Haar droom kwam niet volledig uit, maar

dat betekent niet dat Deprez met haar centrum geen verdiensten heeft gehad.

Het Cultureel Documentatiecentrum realiseerde onder haar leiding drie belangrijke inventarisatieprojecten. Het eerste was in 1981 de uitgave van een lijvige, 800 bladzijden dikke *Bibliografie van de Vlaamse literatuur in de negentiende eeuw*. Het ging om een soort van prepublicatie op amper vijftig exemplaren die in een mum van tijd uitverkocht waren. Er werd een herdruk gepland maar dat is er niet van gekomen. De negentiende-eeuwse Vlaamse literaire drukken werden opgesplitst in essays, poëzie, toneel en verhalend proza en daarna nog verder onderverdeeld. Bedoeling was om inzicht te krijgen in de genres, de ontwikkeling en het verloop van de Vlaamse letterkunde in de negentiende eeuw. Van 300 auteurs las een BTK-team tussen 1979 en 1981 de werken en van iedere titel werd een leesverslag opgemaakt. In totaal waren dat er 720. Toen was men nog maar tot 1860 geraakt. Dit BTK-project eindigde bij gebrek aan financiering.¹³

Meer succes boekte Deprez samen met haar wetenschappelijke medewerkers met de tussen 1983 en 2000 gepubliceerde *Bibliografie van de Vlaamse tijdschriften in de negentiende eeuw*, in 38 delen, de zogenaamde groene boekjes. Daarin werd de hele negentiende-eeuwse Zuid-Nederlandse literaire tijdschriftenproductie in kaart gebracht. Elk nummer bestaat uit een inleiding over de behandelde tijdschriften, een gedetailleerde beschrijving van de artikels voorzien van een index met betrekking tot de aard van de bijdrage, en een auteurs- en trefwoordenregister waarin ook pseudoniemen worden verklaard. Het project startte voorzichtig met de medewerking van wijlen prof. Jozef Smeyers en UFSAL Brussel. De eerste deeltjes behandelden het *Nederduitsch Letterkundig Jaerboekje* door Mario Baeck, de *Letterkundige Almanakken van 't Zal wel Gaan* door Lut Troch en het *Kunst- en Letterblad* door Jozef Smeyers en Lode Van den Bergh. Toen Deprez erin slaagde om financiële steun te krijgen van het Fonds voor Kollektief Fundamenteel Onderzoek, raakte het project in een stroomversnelling en gingen Hans Vanacker en ikzelf aan de slag. Gaandeweg groeiden de inleidingen uit tot echte wetenschappelijke studies over de behandelde tijdschriften. Deprez heeft alles op alles gezet om dit omvangrijke bibliografische project af te krijgen. Daartoe zette ze ook studenten en gelegenheidsmedewerkers in. Hoewel ze zelf niet vertrouwd was met informatisering, introduceerde zij met de hulp van vrienden al in de tweede helft van de jaren 1980 de computer in het Cultureel Documentatiecentrum met de bedoeling sneller te kunnen werken. Toen ze voor het project niet langer medewerkers toegewezen kreeg als gevolg van budgettaire beperkingen, heeft ze de jaren voor haar pensionering de laatste delen zelf afgewerkt. Dat was typisch Ada Deprez.

---

13 A. Deprez, *Het 19de-eeuws literatuuronderzoek in Vlaanderen [...]*, pp. 8-9.

Nog zulk een titanenwerk was tussen 1986 en 1995 de uitgave in vijftien dikke delen van het *Verzameld journalistiek werk van Karel Van de Woestijne*. Het gaat om alle artikels die de Gentse dichter als correspondent van de *Nieuwe Rotterdamse Courant* publiceerde tussen 1906 en 1929. De uitgave gebeurde aan de hand van fotokopieën van de artikels uit de *NRC*, die overgetypt werden, en door Boudewijn De Leeuw van registers werden voorzien. Voor deze uitgave ontving het Cultureel Documentatiecentrum in 1989 de Visser-Neerlandiaprijs van het Algemeen Nederlands Verbond. Alle delen zijn ondertussen digitaal raadpleegbaar via de website www.dbnl.be.

Daarnaast nam Deprez zich voor om zoveel mogelijk negentiende-eeuwse Vlaamse literaire uitgaven te verzamelen in het Cultureel Documentatiecentrum. Ze had vastgesteld dat steeds meer bibliotheken deze boeken als nutteloos afvoerden. Omdat ze vreesde dat dit literaire erfgoed verloren zou gaan, sloeg ze aan het verzamelen. Ik herinner mij tal van tochten, de koffer van haar kleine VW Polo volgeladen met wasmanden, naar bibliotheken over het hele Vlaamse land. In de kelders van deze instellingen mochten we grasduinen in de negentiende-eeuwse afgevoerde werken of in de dubbels. Al deze boeken werden dan 'thuis' in Gent geïnventariseerd en netjes geklasseerd in een prachtige houten bibliotheekkast van zes meter lang en drie meter hoog, de trots van het Cultureel Documentatiecentrum. Deprez moest een teleurstelling incasseren toen de Gentse universiteit haar in 1986 verplichtte met het Cultureel Documentatiecentrum te verhuizen van het prestigieuze Pand naar de kelders van de Rozier waar de verwarmingsbuizen langs het plafond liepen. In de winter was het er te warm, in de zomer fris. Haar ambitie om in Gent een stijlvol centraal informatiepunt voor de negentiende-eeuwse Vlaamse letterkunde te realiseren, kreeg daardoor een deuk. Ze heeft toen luid in de pers geprotesteerd, wat haar niet in dank werd afgenomen. Op het einde van haar carrière ging het Cultureel Documentatiecentrum door allerlei omstandigheden teloor en werd het uiteindelijk overgedragen aan de KU Leuven.

ANDERE OPDRACHTEN

Naast haar onderwijs- en onderzoeksopdracht en haar directeurschap van het Cultureel Documentatiecentrum publiceerde Ada Deprez ononderbroken over haar onderzoeksgebied. Haar lijst met publicaties is indrukwekkend. Ze was ook op veel andere terreinen actief. Zo werd zij in 1975 werkend lid van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde. Het was van 1938 geleden dat een vrouw de Academie binnen kwam. Op 17 maart 1976 sprak Ada Deprez er voor het eerst. Haar toespraak ging over de verboden idylle tussen Cyriel Buysse en Rosa Rooses, de dochter van criticus Max Rooses. Haar studie werd als delicaat bestempeld, waardoor ze hem pas in 1982 gepubliceerd kreeg. Ada Deprez bekleedde verschillende bestuursfuncties in de Academie en was er bijzonder actief.

In 2013 werd ze opgevolgd door Leen Van Dijck. Ada Deprez was ook lid van de Koninklijke Zuid-Nederlandse maatschappij voor taal- en letterkunde en geschiedenis waarvan ze voorzitter was van 1983 tot 1985 en secretaris van 1986 tot 1987. In 1983 werd Deprez de tweede voorzitter van het Dr. F.A. Snellaertcomité in opvolging van Ger Schmook die ze ook in de Academie opgevolgd had. Het Snellaertcomité, dat nog altijd actief is, is een discussiegroep over de negentiende-eeuwse Vlaamse literatuurstudie. Het werd in 1971 opgericht door Ada Deprez, Ger Schmook, Antoon Van Elslander en Leo Elaut. Onder impuls van Ada Deprez organiseerde het Snellaertcomité tussen 1983 en 1991 zes colloquia, nu eens in Gent en dan weer op verplaatsing, onder meer over de problematiek van de geschiedschrijving van de negentiende-eeuwse Nederlandstalige literatuur, over de leescultuur en de boekverspreiding in Nederland en Vlaanderen in de negentiende eeuw, over de teksteditie, over de beeldvorming rond de negentiende eeuw in Vlaanderen, en over de intrigerende figuur Pieter Frans Van Kerckhoven. Daarnaast was ze redactielid van de tijdschriften *Wetenschappelijke Tijdingen* en *Spiegel der Letteren* en bestuurslid van het Noord-Nederlandse tijdschrift *De Negentiende Eeuw*.

SYNTHESE

Over Ada Deprez werd af en toe gezegd dat ze zich alleen inliet met het toegankelijk maken van bronnen, maar geen globale visie ontwikkelde op de Vlaamse literatuur in de negentiende eeuw. Op het einde van haar carrière zou ze deze kritiek weerleggen in enkele publicaties. Tussen 1999 en 2003 behoorde zij samen met de professoren Walter Gobbers, met wie ze in 1990 al een bundel *Dertien verkenningen* had uitgegeven¹⁴, en wijlen Karel Wauters tot de redactie van de driedelige *Hoofdstukken uit de geschiedenis van de Vlaamse letterkunde in de negentiende eeuw*. Daarin vatten de drie redacteurs, samen met een handvol externe auteurs, hun kennis over de negentiende-eeuwse Vlaamse literatuur voortreffelijk samen. Het was dan ook volkomen terecht dat Ada Deprez in 2000 de Orde van de Gentse draak ontving, een bekroning voor wie zich op bijzondere wijze verdienstelijk heeft gemaakt voor de promotie van de Vlaamse eigenheid in de ruimste zin.

Toen ze tachtig werd, wilde Ada Deprez nog per se de briefwisseling tussen Ferdinand Augustijn Snellaert en Johan Alfried De Laet (Antwerpen, 1815-1891) uitgeven. Het ging om 178 brieven met een inleiding, aantekeningen en een personenregister. Deze studie had ze al jaren geleden aangevat, maar door haar drukke bezigheden nooit volledig kunnen afwerken. Samen hebben we de aantekeningen afgewerkt. De briefwisseling verscheen in 2009. Het was haar laatste

---

¹⁴ A. Deprez & W. Gobbers, *Vlaamse literatuur van de negentiende eeuw: dertien verkenningen*, Utrecht, 1990.

wetenschappelijke publicatie.¹⁵ Tijdens ons laatste gesprek, een tweetal jaar voor haar overlijden, had ik het kort met haar over het leven dat ze had geleid. Ze was gelukkig, zei ze. Zonder met haar eigen prestaties hoog te willen oplopen, vond ze dat ze gedaan had wat ze moest en dat ze toch een en ander gerealiseerd had om de studie van de Vlaamse letterkunde in de negentiende eeuw vooruit te helpen. Ada Deprez kreeg gaandeweg gezondheidsproblemen, verhuisde eerst naar een woon- en zorgcentrum in Sint-Martens-Latem en daarna naar een woon- en zorgcentrum voor dementerenden in Zwijnaarde waar ze bijzonder goed werd verzorgd en door haar familie werd bijgestaan. Ik ging haar in de loop van 2014 bezoeken. Er was een blik van herkenning en er waren nog enkele zinnen waaruit bleek dat ze misschien nog wist wie ik was. *“Dat is lang geleden”*, zei ze. Ze overleed op 17 juli 2015.

Het is de grote verdienste van Ada Deprez geweest dat zij met passie en ongebreidelde werkkraft het bronnenmateriaal van haar onderzoeksgebied heeft opgediept, bestudeerd en zoveel als mogelijk openbaar heeft gemaakt. In deze zorg en waardering voor het Vlaamse literaire erfgoed van de negentiende eeuw is ze een pionier geweest.

---

¹⁵ A. Deprez, *De vriendschap tussen F.A. Snellaert en J.A. De Laet (1838-1871). Het belang van de groepipolen Gent en Antwerpen in de Vlaamse Beweging*, Gent, 2009.